УДК 811.161.2’38:821.161.2 Чабаненко – 1.08

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ НИЖНЬОЇ НАДДНІПРЯНЩИНИ В ПОЕЗІЇ В.А. ЧАБАНЕНКА

Микитів Г.В., старший викладач

Запорізький національний університет

У статті проаналізовані вербальні образи як лінгвокогнітивні інтерпретатори поетичної картини світу письменника.

Ключові слова: концепт, образ, вербальний образ, символ, картина світу, поезія, семантика, стилістична роль.

Мыкытив Г.В. ВЕРБАЛИЗАЦИЯ КОНЦЕПТА НИЖНЕГО НАДДНЕПРОВЬЯ В ПОЭЗИИ В.А. ЧАБАНЕНКО / Запорожский национальный университет, Украина.

В статье проанализированы вербальные образы как лингвокогнитивные интерпретаторы поэтической картины мира писателя.

Ключевые слова: концепт, образ, вербальный образ, символ, картина мира, поэзия, семантика, стилистическая роль.

Mykytiv G.V. VERBALIZATION OF THE KONZEPT LOWER NADDNIPRYANSCHYNA IN THE POETRY OF V.A. CHABANENKO / Zaporizhzhya National University, Ukraine

In the article verbal images of the writer’s poetic picture of the world were analysed as lingvocognitive interpreters.

Key words: concept, image, verbal image, symbol, picture of the world, poetry, semantics, stylistic role.

Характерною рисою мовознавства на межі XX-XXI ст. є виникнення й розвиток когнітивної лінгвістики, що вивчає особливості засвоєння та обробки інформації, способи ментальної репрезентації знань за допомогою мови, яка є засобом доступу до мисленнєвих одиниць і достовірним інструментом дослідження змісту та структури концептів.

Відтак особливо актуальною стала концепція мовної картини світу. Таким чином, з’явилася низка робіт, присвячених розгляду когнітивних концепцій і методики концептуального аналізу. Це праці С. Аскольдова, А. Бабушкіна, С. Воркачова, О. Голубовської, В. Карасика, В. Колесова, Е. Кубрякової, Д. Лихачова, В. Маслової, З. Попової, І. Стерніна, Р. Фрумкіної та ін.

Когнітивна лінгвістика є новою лінгвістичною парадигмою, що розглядає мову у зв’язку з людиною. Як зауважує О. Кибрик, «якщо лінгвістика XX ст. – це «як-лінгвістика» (як побудована мова), то когнітивна лінгвістика – це «для чого/чому-лінгвістика», в основі якої примат пояснення» [5, с. 91].

Основним у когнітивній лінгвістиці є поняття концепту. Як зауважує В. Манакін, «когнітивна лінгвістика оперує не мовними елементами (це поняття структурної лінгвістики), а одиницями, причому особливими за своєю природою: вони є провідниками найрізноманітнішої інформації і повністю чи частково матеріалізуються в мові. Для найменування цих одиниць закріпився термін **концепт**» [9, с. 22-23].

Термін «концепт» походить від лат. conceptus і означає «думка, поняття». Концепт як один із головних термінів в апараті когнітивної лінгвістики став дуже популярним у російській та українській лінгвістиках останніх років (однак відсутній у західній, зокрема американській лінгвістиці, що, частково, зумовлене термінологічними проблемами: у російській та українській мовах термін «концепт» використовують поряд із терміном «поняття» і їх диференціюють, а в англійській мові для пояснення обох явищ використовують слово «concept» [7, с. 110]), хоча поняття концепту й досі поки що не має однозначного визначення, гносеологічне становлення його ще не завершене, з ним пов’язують «досить різні теоретичні побудови, що значно ускладнює взаєморозуміння між авторами тих чи тих публікацій» [4, с. 31].

Слово **концепт** як термін почали активно використовувати в російській лінгвістичній літературі з початку 90-х років; лінгвокультурологічним наповненням ця лексема завдячує статті Д. Лихачова, у якій він спирався на погляди С. Аскольдова-Алексєєва, пізніше саме в такому значенні термін **концепт** активно почали використовувати також інші мовознавці, у тому числі й українські. Перегляд традиційного логічного змісту концепту і його психологізацію А. Бабушкін пояснює потребами когнітології, зокрема, когнітивної лінгвістики, яка зосереджує увагу на співвідношенні лінгвістичних даних з психологічними і для якої оперування категорією поняття в класичному, «безобразному» уявленні виявилось недостатнім [3 с. 12].

Під терміном **концепт** розуміють «ментальний прообраз (нерозчленоване уявлення про об’єкт), ідею поняття і навіть саме поняття» [12, с. 131]. У лінгвістичній літературі термін **концепт** навіть спочатку перекладали словом **поняття** («Поняття (концепт) – явище того ж порядку, що і значення слова, але яке розглядається в дещо іншій системі зв’язків; значення – у системі мови, поняття – у системі логічних відношень і форм, що досліджуються як у мовознавстві, так і в логіці» [8, с. 384]).

У спеціальному словнику за редакцією О. Кубрякової вміщено таку дефініцію концепту: «концепт (concept, konzept) – термін, що служить для пояснення одиниць ментальних або психічних ресурсів нашої свідомості і

тієї інформаційної структури, яка відображає знання і досвід людини; оперативна змістова одиниця пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи і мови мозку (lingua mentalis), усієї картини світу, відображеної в людській психіці» [6, с. 90]. Концепт, за О. Кубряковою, «відповідає уявленню про ті смисли, якими оперує людина в процесі мислення і які відображають зміст досвіду та знання, зміст результатів усієї людської діяльності та процесів пізнання світу у вигляді певних «квантів» знання» [6, с. 90]. О. Селіванова вважає таке визначення концепту найбільш реалістичним. Схоже тлумачення подане і в «Базовому словнику лінгвістичних термінів»: концепт – це «оперативна змістова одиниця мислення, квант структурованого знання. Зміст концепту включає відомості про об'єкти та їх властивості, про те, що людина знає, думає, передбачає, роздумує про об'єкти світу. Концепти зводять усю різноманітність спостережуваних і уявлюваних явищ до чогось єдиного, підводячи їх під одну рубрику; вони дають можливість зберігати знання про світ і є будівельними елементами концептуальної системи, що сприяють обробці суб'єктивного досвіду шляхом підведення інформації під певні, сформовані суспільством категорії й класи» [11, с. 56].

Сьогодні під терміном «концепт» найчастіше мають на увазі так звані «культурні концепти», оскільки саме з ними найбезпосередніше пов'язані філологічні розвідки, і навіть замість двослівної номінації терміна «культурний концепт» деякі автори використовують просто термін «концепт», адже, як зазначає Ю. Степанов, саме концепти історико-культурної свідомості народу як мовні одиниці, наповнені етнокультурним змістом, є особливо виразними. Такий концепт, за Ю.Степановим, це свого роду «згусток культури у свідомості людини, те, у вигляді чого культура входить у ментальний світ людини..., той «пучок» уявлень, понять, знань, асоціацій, який супроводжує слово, ... основний осередок культури в ментальному світі людини» [10, с. 43].

Ключовим у сучасному лінгвокультурологічному підході до концепту є, насамперед, поняття духовної цінності. Не менш важливою є також «семіотична щільність» – представленість у плані вираження низки мовних синонімів (слів і словосполучень), тематичних рядів і полів, прислів'їв, приказок, фольклорних і літературних сюжетів і синонімізованих символів», що пояснюється їх значущістю в житті людини. За Н. Арутюновою, концепти – це «поняття життєвої філософії», «повсякденні аналоги світоглядних термінів» [2, с. 617-631], що закріплені в лексиці природних мов та забезпечують стабільність і спадковість духовної культури етносу. Концепти в такому розумінні є одиницями повсякденної філософської (переважно) етичної свідомості, вони культурно значущі, аксіологічно забарвлені і світоглядно зорієнтовані.

Відомо, що кожна мова відображає певний спосіб організації і сприйняття світу (або його концептуалізації). Як слушно зауважує Ю. Апресян, «основні концепти мови складаються в певну єдину систему поглядів, своєрідну колективну філософію, що нав'язується як обов'язкова всім носіям мови» [1, с.44]. Притаманний мові спосіб концептуалізації дійсності (відображення світу, категоризація предметів і явищ) почасти є національно-специфічним, отже, носії різних мов «бачать» світ нерідко по-різному (С. Семчинський, М. Кочерган, Б. Головін, Ю. Апресян).

Встановлено, що в мові відображається не сама дійсність, а уявлення про неї носія мови, який існує (перебуває) в історичному конкретному соціокультурному контексті. Значення слова в будь-якій природній мові обов'язково відображає знання й уявлення людей про навколишній світ, а також дає йому оцінку. Як справедливо відзначають вітчизняні лінгвісти, мова має важливу властивість: у процесі свого розвитку накопичувати, зберігати і відображати факти та явища культури народу (Н. Сологуб, В. Грязнова, Л. Мацько, В. Русанівський, С. Єрмоленко).

Мета роботи полягає в дослідженні семантичної структури концепту **Нижня Наддніпрянщина** як психоментального й етнокультурного елемента мовної картини світу В.А.Чабаненка, а також залежності мовного вираження проаналізованого концепту як від експліцитних (конкретні історичні умови, географічне розташування народу-носія мови), так і від імпліцитних об'єктивних умов.

Концептуальні образи можуть виникати як на підгрунті національно-когнітивної бази, репрезентуючи специфічно-національні, аксіологічно-культурні структури, так і витворювати суто авторські варіації. За виявленими концептами словесно-художньої творчості (особливості авторського слововживання, ключові/домінантні поняття мовотворчості письменника, образні парадигми тощо) простежуються характерні риси образного світобачення, своєрідність індивідуально-мовної картини митця.

Основними вербалізаторами концепту **Нижня Наддніпрянщина** в поетичній творчості В.А.Чабаненка є лексеми: **степ, Дніпро**, **Хортиця, Запорозька Січ, Великий Луг, козаки, запорожці**: **Степ** виступає джерелом любові до рідної землі, з якої поет черпає почуття вдячності та гордості, він стає своєрідним центром як внутрішнього життя автора, так і стосунків зі світом зовнішнім: *Де **степу** рідного огром, / Де ясні зорі й тихі води, / Стоїть спредвіку над Дніпром / Старий курган – олтар Свободи* [13, с.11]; *Я до Божої никну стопи: / Серце вдячності повне по вінця / За широкий **Дніпро**, за роздольні **степи**, / За судьбу орія-українця* [13, с.9]. Персоніфікований образ степу в наведених рядках асоціюється з образом малої батьківщини. Метафора, яку автор використовує при змалюванні степу, навіює образ життєдайної сили:

Поять ***степи*** *мої соками плідними, / Ніжним, живлючим теплом* [13, с.53]. Образ степу також постає у функціональному різновиді «степ – мала батьківщина»: *Горем* ***степ*** *переораний – / **Оратанія**. / Сум століть над **Дніпром** – / **Наддніпрянщина*** [13, с.7]; *Серед* ***степу*** *безмовно стоїть / Самотою висока* ***могила****, / А над нею в чеканні повис / Дзвін* ***таврійського*** *мідного неба…* [13, с.25]; *На зло нищителям – здоровий, / Багатий сонячним добром, / Вирує* ***степ*** *наш яворовий – / Вкраїни вічний космодром* [13, с.10].

Архетипний образ степу є наскрізним для поезії В.А.Чабаненка. Саме через нього автор передає свої відчуття, враження, емоції від історичних подій, які відбувалися на території Нижньої Наддніпрянщини. За допомогою епітетів, метафор, порівнянь автор підкреслює особливу красу рідного краю: *Чумі в* ***степи*** *не прикотиться, /* ***Курган*** *хова ординську тлінь, / Летить* ***тачанка****, як жар-птиця, / У пам'ять юних поколінь* [13, с.84]; *Над* ***степом*** *вічним скапує зоря / Кривавою розпукою-сльозою… / На чорний сум – німуючий* ***курган*** *– / Червона птиця пада з високості* [13, с.30].

Образні характеристики степу створюються назвами степових реалій – флори та фауни, які формують концептуальну картину світу: *І по довгому часі в* ***степу****, / Ніби бризки вогненно-вулканні, / На перестрах і осуд ганьбі / Густо* ***маки червоні*** *розквітнуть* [13, с.25]. Позитивно-оцінний заряд мовної експресії особливо продуктивно виявляють образи квітучих рослин. Для художньо-образної системи української поезії притаманне сприйняття та відтворення дійсності у світлі колористичної гами, характерної для національної символіки України, яка традиційно співвідноситься із відповідними концептами.

Семантичний аналіз виявив, що для вираження концепту **степ** найбільш уживаними є слова степ і луки: *Тут* ***луки*** *наші тліють і щити, / Тут шрами віковічної руїни… / Мені здається, Хортице, що ти – / Завмерле серце рідної Вкраїни* [13, с.13].

У структурі концепту **Дніпро** основними вербалізаторами є матеріальні явища й предмети або створювані з певними стилістичними настановами образи, що містять у розгорнутому вигляді багатоманітність таких ціннісних та естетичних значень: *Цілує волю Припонтида / Вустами сивого* ***Дніпра*** [13, с.10]; *Далеко десь, аж за* ***Дніпром*** *червоним, / Заграли сурми вечора тривогу* [13, с.30].

Дніпро в ідіостилі В.А.Чабаненка – це батьківський край, жива й одухотворена стихія, що є уособленням народних звичаїв, історії, культури, козацької слави або атрибутом спогадів. Наділений незначними фоново-енциклопедичними рисами, він об'єднує у своїй структурі слов'янську народнопоетичну та християнську манеру уявлень. Під впливом екстралінгвальних чинників концепт **Дніпро** зазнає розширення семантики за рахунок таких лексичних засобів вербалізації, як «людина» і «природа», які нерідко протиставляються один одному: *Збудилась і вийшла на берег* ***Дніпра*** */ Сім'я орія-добросія: / Настала жадана, уроча пора – / Аж ген показався месія!* [13, с.24]; *Як* ***Дніпро*** *обіймає голубими руками /* ***Хортицю****, / Так і я обіймаю тебе голубими мріями, / Вітчизно кохана* [13, с.152].

Крім того, поетичне сприйняття концепту **Дніпро** є невід'ємним складником індивідуальної мовної картини світу поета. Як важливий компонент системи природних реалій, він утілює естетичний ідеал письменника, служить засобом вираження авторського емоційного ставлення до зображуваного, джерелом образотворення, способом актуалізації міфологічних уявлень, розкриття настроїв персонажів і проникнення в їхній психічний стан: *Твоє бунтарство – в бурях і громах, / В первісній реві хвилі* ***дніпрової*** [13, 110]; *У мені, як в* ***Дніпрі****, каламуттю життя / Бунтівничі* ***пороги*** *потоплено, / Та розіб'ється всякий / Об них корабель, / Що до тебе пливтиме із кривдою!..* [13, с.152]; *Ой, не течи,* ***Дніпре****, / Побіля мого серця…/ А підведись,* ***Дніпре****, / Високо, аж до неба, / Та вдар по гранітах, /* ***Хортиці-ковадлу*** [13, 153].

У поетичних творах письменника часто можна виокремити наскрізні словесні образи-символи, що проходять через усе його життя і концентрують ідейно-естетичний смисл вірша. Для В.А.Чабаненка таким концептуальним символом є образ України, який відчувається у зверненні автора до Дніпра-Славути – величної ріки українського народу, Запорозької Січі – вічної слави народу, Великого Лугу Запорозького – батька козаків, Хортиці – колиски козацтва: *Сини прадавньої доби, /* ***Славути*** *рать зеленоглава, – / Стоять на* ***Хортиці дуби****, / Неначе вої Святослава* [13, с.14]. Флороном *дуб* тяжіє до художнього змалювання зовнішності персонажів.

Семантику образу Нижньої Наддніпрянщини репрезентують лексико-семантичні поля: **Хортиця, Великий Луг, Пороги, Атлантида, Оратанія** тощо: *Болять мені* ***Пороги*** *й* ***Луг Великий****, / Затоплені-замулені болотом, / І* ***Хортиця*** *болить мені страдженна, / Поранена, обснована дротами* [13, с.155]; *Кують громи на* ***Хортиці*** *підкову, / В копита б'ють* ***Славуту-скакуна*** *– / Аж іскри в рань багряно-волошкову! / Аж сивим* ***степом*** *котиться луна!* [13, с.12]; *Розгін космічної доби – / І велич тихо-соборова! / Ростуть на* ***Хортиці*** *дуби, / Росте, нуртує міць* ***Дніпрова*** [13, с.14]; *Тієї осені помер* ***Великий Луг****, / Пішла на дно сплюндрована* ***Гілея****, – / Розгнівався загачений* ***Дніпро*** */ Й розлився на півсвіту мутнохвиллям…* [13, 22]; *Його [сміх] чують, мабуть, і ті, / Що затопили нашу* ***Атлантиду*** [13, с.19]; *Ой* ***Оратаніє****, / Ти зоре ранняя, / Ти пам'ять вічная / І вічний клич* [13, с.8]; ***Оратаніє*** *рідна моя! / Ти – любов моя перша й остання…* [13, с.9].

У національній свідомості українського народу образ **Запорозької Січі** зливається в єдиний духовний комплекс минулих поколінь: *Він [Наливайко] голоту скликав, в* ***Січ*** *гінців посилав* [13, с.116].

Святими лицарями в боротьбі за священну волю свого народу стали мужні і відважні **запорозькі козаки**, які охороняли й захищали свою Батьківщину. На певному етапі історичного буття українського народу козацтво виступало провідною та організуючою силою в боротьбі за національне визволення, що можна яскраво продемонструвати на прикладі творчості В.А.Чабаненка: ***Козаченьки-товариство*** *тії слова зачували / Та до свого* ***отамана*** */ Гонти Івана / Промовляли* [13, с.132]; *То не бистрії гомінкі ріки злилися, – / То гурти бідацькі та сотні* ***козацькі*** */ В одно* ***військо запорозьке-посполите*** */ Волю й віру боронити / Зійшлися* [13, с.117]; *А Северин-батько,* ***отаман Наливайко****, / Добрий розум має? / Своє військо бідацькеє / Та* ***славнеє козацькеє*** */ Скликає, / В похід вирушає* [13, с.121]; *Ой, чи то не* ***соколи****, ой, чи то не* ***орли*** */ Налітали? / То Максима Залізняка – / Славного* ***запорозького ватажка*** *– / Військо гайдамацьке до города Умані / Підступало /* ***Гармати-гаківниці*** *рихтувало* [13, с.134]; *Ой, чи то не* ***орел****, ой, чи то не сизий / Високо літає? / Ой, то Северин, ой, то* ***Наливайко*** */ З* ***товариством-козаками****, / З голотою-бідняками / Гуляє* [13, с.117]. **Орел** асоціативно пов'язаний з образом сильної, мужньої людини, яка відзначається сміливістю та відвагою. Проте вторинні осмислення цієї назви демонструють деякі нюанси асоціацій. У символічному значенні орел у поетичних творах співвіднесений із козаками, семантика цього символу визначається контекстом.

Мовностилістичним засобом творення образу Нижньої Наддніпрянщини виступають назви трав'янистих рослин, які характеризуються високим рівнем художнього переосмислення та багатоплановістю конотативного ускладнення семантики: *Я здолаю усі манівці / І до тебе вернуся, прилину; / Упаду у твої запашні* ***чебреці****, / Під твою сонцекрасну калину…* [13, с.9]; *То із* ***балки-яруги*** */* ***Полинами*** *дихне, / То крильми верстовими / Над гаями махне* [13, с.33]; ***Вітер трави*** *толочить, / Ходить плесами* ***врун****, / В полі-морі здіймає / Смарагдовий* ***бурун*** [13, с.33]. Лексико-стилістичне збагачення пейзажних картин відбувається шляхом використання назв типово українських рослинних реалій у ролі естетизуючих деталей краєвиду, що дозволяє досягти ефекту ліричної поетизації зображуваного. Флоролексеми **чебрець, полин, трава, берест** набувають рис національно-культурних знаків усвідомлення глибинних витоків духовності українського етносу, завдяки чому створюють естетику ментальнісного характеру: *У* ***балці-ярузі*** *ріс* ***берест*** *високий, / Могутній, старий і гіллястий; / Над ним із* ***вітрами*** *проносились роки – / Було і годин, і напастей* [13, с.37]; *Тут* ***берест*** *кряжатий, було, виростав, / На вроду свою видивлявся у став* [13, с.39]; ***Осоками*** *високими / Красень місяць бродить* [13, с.58].

Образно-асоціативне осмислення взаємозв'язку людини і суспільства, усвідомлення невіддільності долі Батьківщини від власної активізовано в межах смислового поля мовно-виражальних засобів лексики (часто символічного характеру) й активно поглиблюють мотиви патріотизму, туги за рідним краєм: *Ластиться хвиля до мене, / Ніг доторкнутися хоче, / Миє каміння зелене, / Із* ***осокою*** *шепоче* [13, с.57]; ***Сурми степу*** *одсурмили, / Одсурмили, заніміли – / Й ти німою стала…* [13, с.27]; *На* ***Гайомановій могилі*** */ Квилять* ***чайки*** *посивілі / Пізно-пізніми часами / Все людськими голосами…* [13, с.28]; *Ти скажи мені,* ***могило****, / Скільки років пролетіло / В безвість над тобою?* [13, с.26]; *Торкне* ***вітерець*** *тонесеньку стеблину – / Полився спів* ***бандури*** *у поля, / Торкне дроти – і скрипки сум полинув, / Чарує* ***степ*** *натхнення скрипаля* [13, с.36].

Як свідчить аналіз мовного матеріалу, образ Нижньої Наддніпрянщини є характерною ознакою української ментальності, притулком душі, джерелом розради, надії й сили. Такі реалії, як **степ, Дніпро, Хортиця, Запорозька Січ, Великий Луг** не просто функціонують як окремі фрагменти пейзажних замальовок, а виступають конструктивними елементами головних світоглядних понять поета.

Нижня Наддніпрянщина в поезії В.А.Чабаненка – це той художній простір, де відбуваються різні історичні події. Мегаобраз України, а відтак Нижньої Наддніпрянщини вибудовується на національному стрижні, вербальні концепти якого відіграють вагому роль у процесі мовленнєво-мисленнєвої діяльності. Концепт Нижньої Наддніпрянщини у своє значення включає низку менших просторових сем, детермінованих текстом твору: *Ой* ***Наддніпрянщино*** *– / Отецька спадщино, / В могилах схована, / Щоб там зітліть* [13, с.8]; *Утомлений безсонням цілонічним, / Знесилений гризотою-журбою, / Зіходжу я на* ***хортицьке*** *узвишшя / І жду появи Вічного Світила* [13, с.154]. Він (концепт) формується як на основі мовних (метафоричних, символічних значень, багатозначності тощо), так і за участю позамовних (екстралінгвальних) чинників.

Отже, в поезії В.А.Чабаненка концепт **Нижня Наддніпрянщина** за багатством асоціацій, насиченістю культурними конотаціями надзвичайно багатогранний: у ньому ніби акумулюється історія, культурний потенціал, «запрограмований» фольклорною традицією, літературним досвідом відомих майстрів слова, індивідуальним баченням.

Таким чином, предметний та духовний світ, який оточує людину впродовж життя, неодмінно знаходить своє відображення у її свідомості, де у свою чергу, створено систему значень. Концепти та інші утворення, крім внутрішнього образного змісту, мають і зовнішнє вербальне оформлення й представлення в культурі. Оскільки слова позначають поняття і викликають уявлення про предмети та явища навколишнього світу,

внутрішнього та зовнішнього для особистості, він представлений безперервною течією мінливих уявлень, що потребують певної організації та структуризації в нашій свідомості за допомогою мовних засобів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Апресян Ю. Новый объяснительный словарь синонимов русского языка. Проспект / Ю.Д. Апресян, О.Ю. Богуславский, И.Б. Левонтина, Е.В. Урысон. – М. : Русские словари, 1995. – С. 7-118.
2. Арутюнова Н. Язык й мир человека / Н.Д. Арутюнова. – [2-е изд., испр.]. – М. : Языки русской культуры, 1999. – 896 с.
3. Бабушкин А. Типы концептов в лексико-фразеологической системе языка А.П.Бабушкин. – Воронеж : Изд-во Воронеж. гос. ун-та, 1996. – 104 с.
4. Залевская А. Текст и его понимание / А.А. Залевская. – Тверь : Изд. Тверского университета, 2001. – 177 с.
5. Кибрик А. Современная лингвистика : откуда и куда? / А. Кибрик // Вестник МГУ. – Серия 9. Филология. – 1995. – № 5. – С. 91-97.
6. Краткий словарь когнитивных терминов / [Под общей ред. Е. С. Кубряковой]. – М. : МГУ, 1996. – 245 с.
7. Леонтович О. Русские и американцы : парадоксы межкультурного общения / О.А. Леонтович. – М. : Гнозис, 2005. – 351 с.
8. Лингвистический энциклопедический словарь / [Гл. ред. В. Н. Ярцева]. – М. : Сов. энциклопедия, 1990. – 685 с.
9. Манакин В. Сопоставительная лексикология / В.Н.Манакин. – К. : Знання, 2004. – 326 с.
10. Степанов Ю. Константы : Словарь русской культуры / Ю.С. Степанов. – [3-е изд., испр. и доп.]. – М. : Академический проект, 2004. – 992 с.
11. Столярова Л. Базовый словарь лингвистических терминов / Л.П. Столярова, Т.С. Пристайко, Л.П. Попко. – К. : Изд-во Государственной академии руководящих кадров культуры и искусства, 2003. – 192 с.
12. Українська мова. Енциклопедія / [Редкол. : В.М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови), М.П. Зяблюк та ін.]. – К. : Укр. енцикл., 2000. – 752 с.
13. Чабаненко В. Січ духовна / В.А. Чабаненко. – Запоріжжя : Дніпровський металург, 2007. – 220 с.

УДК 811.111: 629.7

ДО ПРОБЛЕМИ ФОНЕТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ АВІАЦІЙНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ІСАО

Москаленко О.І., к. пед. н., доцент

Кіровоградська льотна академія Національного авіаційного університету

У статті проаналізовано специфічні риси англійської мови ІСАО як важливого складника безпеки польотів; окреслені тенденції до англомовної професійної підготовки авіаційних фахівців у льотних навчальних закладах України; схарактеризовані холістичні критерії дескриптори мовних умінь і навичок відповідно до кваліфікаційної мовної шкали ІСАО; виокремлено труднощі у веденні радіообміну англійською мовою, пов'язані з впливом полісемії та омонімії та фонологічних особливостей авіаційної англійської мови.

Ключові слова: ІСАО, англійська мова, радіообмін, авіаційні фахівці, міжнародні стандарти, полісемія, омонімія, фонологічні особливості.

Москаленко О. И. О ПРОБЛЕМЕ ФОНЕТИЧЕСКИХ ОСОБЕННОСТЕЙ АВИАЦИОННОГО АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА ІСАО / Кировоградская летная академия Национального авиационного университета, Украина

В статье проанализированы специфические черты английского языка ІСАО как важной составляющей безопасности полетов; очерчены тенденции к англоязычной профессиональной подготовке авиационных специалистов в летных учебных заведениях Украины; охарактеризованы холистические критерии и дескрипторы языковых умений и навыков в соответствии с квалификационной языковой шкалой ІСАО; выделены трудности в ведении радиообмена на английском языке, связанные с влиянием полисемии, омонимии и фонологических особенностей авиационного английского языка.